

Teoretická část diplomové práce

Jakub Valenta

Akademie výtvarných umění v Praze
Ateliér intermediální tvorby III – škola Tomáše Vaňka

2015

Shrnuji výsledky svých pozorování:

Uvnitř společnosti existují proudy – soukromé, politické či umělecké –, které si kladou za cíl ji měnit, narušovat status quo, jsou kritické. Právě ta společnost, na kterou reagují, je však s překvapivou rychlostí přijímá, zahrnuje. Obzvláště to platí pro společnost liberálně demokratickou, která má inkluzi odlišných názorů ve svém programu, protože si narozdíl od společnosti represivní uvědomuje, že odlišnosti zkvalitňují její DNA, dělají obyvatele šťastnějšími a konečně také, že zahrnutí tupí ostří a snižuje radikálnost proudů majících destruktivní potenciál.

Zahrnování jedinců – samostatných ostrůvků možné změny – je nejméně viditelné. Úzce se pojí s panoptikální společností neustálého dohledu[?], záznamu, paměti, *mass surveillance*[?]. Skutečnost, že se jakýkoli čin, jenž ve společnosti uděláme, trvale stává součástí její paměti, dává našemu konání na jednu stranu důsledky, a tedy význam, na stranu druhou působí preventivně, způsobuje autocenzuru. „*Co když to jednou objeví můj zaměstnavatel?*“ Vzájemný dohled společnosti vyhovuje, stmeluje ji, propojuje osobní (tělesné) s veřejným. Odlišnosti jsou jen kousky chrupavek v celkově lahodném páрку.

Podobně jsou veřejné, politické aktivity rozměňovány v soukolí demokracie. Okrajová témata jsou s nadšením přijímána – „*děkujeme za váš názor, moc si ho vážíme, takovou konstruktivní kritiku vítáme*“ –, aby pak byla realizována někdy jindy; nikdy. Nutno ale přiznat, že přejímání není jediný druh vztahu společnosti k politickým aktivitám. Některé aktivity jsou naopak rychle odmítány, ať již právem (např. rasismus), nebo neprávem (např. anarchismus).

A konečně umění: Hvězdy pop-kultury přebírají umělecké postupy. Herec *Shia LaBeouf* (z akčního filmu *Transformers*) se vyjadřuje běháním kolem *Stedelijk muzea* v Amsterdamu[?]. Rapper *Jay-Z* performuje v *MOMA*. A „*Punk zachránil nahrávací průmysl*“[?]. Je nezadatelným právem celebrit používat umělecké prostředky pro svá sdělení. Tato praxe navíc nepochybně vede k obohacení jazyka masové kultury a k jejímu zkvalitnění. Avšak zahrnování okrajového umění – jeho zlegitimizování, zoficiálnění – se většinou odehrává pouze v rovině opakování jeho formální znaků a jejich následného plnění starým, často banálním obsahem. Původní použití těchto uměleckých forem je často přehlášeno, zapomíná se na něj nebo je dokonce ztotožněno s použitím novým. Divák tak snadno může nabýt dojmu, že tyto přejaté projevy umění jsou tím pravým a vším, co daný umělecký způsob nabízí.

Ano, myslím na komodifikaci. Proces stávání se z vysokého nízkým, z jedinečného masovým je rovněž podobné téma, takto definované ale nevystihuje to,

na čem mi záleží, to jest vztah společnosti k novosti a podvratnosti – ta totiž může být nízká i vysoká.

Stavím experimenty:

Člověk, který se ocitne v situaci, kdy je jeho způsob vyjadřování (v případě umělce umělecký jazyk) zahrnutím otupěn, má několik možností, jak se k věci postavit: Může dělat, jako by se nic nedělo, může svůj jazyk trochu obměnit, aby zůstal čerstvý, nebo se může vzdát a najít či vytvořit si jazyk nový. Každá z těchto alternativ mi zanechává v ústech jistou pachuč. Chci proto najít další možné řešení.

Tím by mohlo být, pokud bychom se věnovali jen takovým formám komunikace – chci mluvit obecně o komunikaci, ale ve výsledku myslím bohužel především na umění –, jež ze své podstaty komodifikovat a zahrnovat nejdou.

Proto nabízím světu k volnému použití několik strategií, které by mohly nabídnout cestu k větší autonomii, svobodě a dopadu našich vyjádření.

Ke každé z těchto obecných abstraktních strategií jsem si dal za úkol vymyslet možnou realizaci a tu pak sám na sobě experimentálně ověřit. V tom se blíším vědecké metodě – v jisté fázi mé práce mě pomohla posunout dál –, avšak protože nedefinuji přesně všechny termíny a věty, se kterými operuji, na skutečnou vědeckost si nedělám nárok. Konečné zhodnocení výsledků mých experimentů nechávám na divákovi.

Pro představení své práce volím tu nejjednodušší, nejstandardnější formu, jakou jsem dokázal vymyslet. Chci myšlenky koncentrovat, ne ředit formálními souvislostmi. Estetismus bych si sám pro sebe nedokázal obhájit, mimo to, že mě celkově nefascinuje. (Při sledování estetického umění mě tam vzadu na krku nic nešimrá.) A především se snažím dokázat, že nemateriálnost, která je mým vzdáleným cílem, je funkční, že samotný akt ukazování, vybírání, řazení, řezu dokáže nést dostatečné množství informací pro vytvoření a předání zprávy.

Vidím zásadní spojitost mezi svou prací a antisystémovými a antimateriálními tendencemi 60. let, hnutím *Fluxus*, propojováním života s uměním. Mimo jiné s *Lee Lozano* a jejím pokusem o vymazání se z uměleckého světa. Témata a formální prostředky těchto hnutí ale nepovažuji za uzavřené, věřím v jejich dopad i v současnosti. Kromě zmíněného volně myslím i na poezii *Kennetha Goldsmitha*, na práci s lidmi *Tino Sehgal*, na semestr u *Artura Žmijewského*. Svou formální standardnost, normálnost pak vnímám do jisté míry jako nasednutí do širšího společenského trendu, který se zatím projevuje v online publikování – standardní formát článků a blogových příspěvků – nebo v módě – *Normcore*? .

Tato práce se pro mě ve výsledku stala způsobem vypořádání se s uměleckým prostředím jako takovým a otevřením nových možností pro další práci. Spíš než že bych shrnoval své dosud nabyté dovednosti.

Reference

- [1] Michel Foucault. *Dohlížet a trestat*. Dauphin, 2000.
- [2] Stewart Home. *The assault on culture: utopian currents from Lettrisme to class war.*—2nd ed. AK Press, 1991.
- [3] Tom Morton. The art of distraction. *Frieze – issue 167*, 2014.
- [4] Bruce Schneier. The internet is a surveillance state. https://www.schneier.com/essays/archives/2013/03/the_internet_is_a_su.html, 2013. Accessed: 2015-05-18.
- [5] Alex Williams. The new normal. <http://www.nytimes.com/2014/04/03/fashion/normcore-fashion-movement-or-massive-in-joke.html>, 2014. Accessed: 2015-05-18.